

הבוסתנים הנסתרים של רמת ברנע

ד"ר אלי אשכנזי

eli.ashkenazi@mail.huji.ac.il

בהר הנגב המרכזי מצויים עצי פרי ובוסתנים חקלאיים אשר ניטעו על ידי הבדווים וחלקם אף קודם להם, על ידי תושביו הקדומים של הר הנגב. אולם בניגוד לבוסתני עצי הפרי המעובדים על ידי הבדווים בהר הגבוה בסיני ובצפון הנגב, הם אינם מוכרים למדע ולא נחקרו עד כה. חלק מהעצים והבוסתנים נטושים מזה עשרות שנים וחלקם פעילים עד היום. כל העצים והבוסתנים ניטעו במערכות חקלאיות עתיקות, רובן מהתקופה הביזנטית. באתרים השונים גדלים עצי פרי תרבותיים כגון זית, תאנה, גפן, רימון, שקד, תמר, אלת בוטנה, חרוב וחושחש. העצים הנטושים לא הושקו על ידי האדם מזה עשרות שנים לפחות. בחלק מהאתרים נמצאו עצים שגילם מוערך במאות שנים. על אף הנטישה, חלק גדול מהעצים ממשיכים לחיות ואף מניבים פירות. מבחינת ההתיישבות הבדווית, אזור ניצנה הוא אזור מעניין: ממנה דרומה, מתגבה הר הנגב, וממנה צפונה משתפלת שפלת הנגב. באזור הסקר מצויים עצי הפרי ובוסתנים באגן נחל רסיסים-נחל ניצנה תחתון, וברמת ברנע. באזור רמת ברנע ניטעו בוסתנים ועצי פרי יותר מבכל אזור אחר בהר הנגב המרכזי. בהרצאה הנוכחית נדון בתופעת הבוסתנים בהר הנגב המרכזי, באזור הסקר בין שיפולי הר עיירים לפתחת ניצנה, ובעיקר נתמקד באזור רמת ברנע, על שפע אתרי ומיני עצי הפרי שבו.